

Izhaja vsak četrtek popoldne.

V slučaju praznika dan poprej.

Cena:

za en mesec . . . . . Din. 4
za četrt leta . . . . . " 12
za pol leta . . . . . " 24

Posamezna štev. stane 1-25 Din.

Uredništvo:

Ljubljana, Kopitarjeva ul. 6/III.

Rokopisi se ne vračajo.

Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

PRAVICA

GLASILO KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Inserati, reklamacije in naročnina na upravo „Jugoslovanska tiskarna“, Kolportažni oddelek, vhod s Poljanskega nasipa 2.

Inserati se računajo
:: po dogovoru. ::

Uradništvo in obrtni stan.

Zagrebska »Slobodna Tribuna« z dne 16. t. m. objavlja članek, v katerem se peča z vprašanjem, zakaj se uradniški otroci izogibljejo dela v obrtnih. Članekar S. H. opisuje tako točno in zanimivo to vprašanje, da bodo njegova izvajanja gotovo tudi bralce »Pravice« zanimala. Izvaja sledeče:

Veliko se piše o uradniški bedi, in v zvezi z njo se opozarja, da se delavcu in obrtniku godi bolje, kakor uradniku. Mnogo se je govorilo, da se bo kaka uradniška skupina učila obrta, dejani seveda nismo videli, kar vsakdo razume, toda neumljivo je, **zakaj se otroci uradnikov ne uče obrti!** Zanimivo bi bilo, če bi časopisje pozvalo uradnike in državne uslužbenke, naj izjavijo, zakaj ne puste svojih otrok učiti obrti.

Obrtnikom se sicer ne godi vedno tako sijajno, kakor se splošno misli, toda kar je res, je pa res: tren priden in sposoben obrtnik zasluži več, kakor visok uradnik. In sam svoj gospodar je: nihče ni nad njim! Otroci z dobro rodbinsko vzgojo in 4. razredi srednje šole, bi v obrt prinesli tiste dobre lastnosti, ki jih pogrešamo pri veliki večini naših obrtnikov; dvignili bi ugled obrtnega stanu in bi napredovali. Čudno je tudi to, da se niti učenci strokovnih obrtnih šol po večini ne posvete obrti in delu, marveč iščejo mest slabo plačanih pisarjev. Lažnjivi čar o nadvrednosti uradniškega stanu odbija uradniške otroke od obrtnega in drugega ročnega dela.

Gmotno stanje uradnikov vsaj povprečnih (—Op. ur.) ni bilo nikdar sijajno. Vedno so čakali prvega, kakor čaka zmrznjenec solnca. Danes se uradnik niti 1. več ne veseli. Nekaj drugega je tvorilo in še tvori privlačno silo visokim in nižjim uradnikom: **moč, oblast,** ki imata krepko preteklost. Ljudstvo se je klanjalo vsakemu kanclistu, ker je padal nanj sijaj predstojnika, ki je predstavljal neukemu ljudstvu božanstvo.

V naši dobi moč in oblast ni več taka, kakor je bila. Izgubila je svoj stari sijaj. Ostal je le še spomin, kako so se z uradništvom in z bajoneti vladale satrapije plemstva in »ustavne« monarhije. S tega neprijaznega vidika presoja naš narod še danes uradnike. Temu so se pridružili še glasovi o konujiciji in tako gineva stoletni čar sijaja.

Drugače pa sodi tradicijo o delavcu in o obrtniku. Kaj so bili v preteklosti? Plemič in bogatin sta bila voditelja; uradniki so gospodarili; delavci so bili sužnji in so garali kakor živina; mizar je postal postranjiv na

eni, kovač na drugi strani, pek si je skrivil nogi; vsak stan je dobil svoje telesno znamenje dela. Vladajoči sloji so skrbeli za to, da so živeli nezdravo in da so se vtapljali v alkohol.

Moderna tehnika je odvzela delu njegove strahote, zato je danes delo v obrti povečini lažje, kakor je bilo nekdanj. Delovna doba omogočuje delavcu nekaj prostega časa. Omogočeno mu je ustanavljati rodbino. Delavci postajajo ljudje.

Toda kljub temu misli še danes vsaki trgovski sotrudnik, da stoji veliko višje, kakor delavec in obrtnik; uradnik bi se pa ponižal v oči svoje družbe in storil le velik greh, če bi se njegov sin učil obrti! »Pregovor pravi, da ima obrt zlat temelj; toda še danes graja kak profesor učenca: »Obnašaj se kakor delavec!«

Pri nas se spoštuje delo samo v teoriji in se priporoča — drugim, toda kdor le more živeti brez fizičnega dela, če tudi strada, se mu umika. Najnižji služabnik misli, da je nekaj boljšega, če ni zamazan od dela in ceni višje ljudi belih in mehkih rok, kakor ljudi žuljanih dlani, dasi mu želodec kruli lakote — kar se seveda ne vidi.

Kadar me dobe ljudje pri delu, govore in občujejo z menoj drugače, kakor kadar sem praznično oblečen. To razločuje že vsak gostilniški vajenec in kaže to že pri načinu pozdravljanja, če me sploh pozdravi, kadar sem delovno oblečen. Delavci in obrtniki so taki, kakoršne jih je ustvarila družba, toda tudi njihov neprijatelj mora pripoznati, da z lastno močjo kulturno napredujejo, ker se tisti, kateri so imeli priliko, da pijejo iz čaše sodobne kulture, separirajo, se omejuje s kitajskim zidom, za katerim tudi sami poginjajo. Če je tradicija močnejša od razuma, zmagal bo končno le razum.

Ženski svet sodi še slabše. Mesar, mizar, krojač itd., na vse te se slabo ozira, vsakega bi vzela, če bi drugega ne bilo, toda če to že prizna; prizna si to le skrivaj, njena mati bo pa seveda rekla: zet je poslovodja, paznik, in če že vse verige popokajo, bo pa trdila, umetni mizar ali mesar je naš zet. Moji lastni otroci so se v šoli sramovali povedati moj obrtni stan. Rekli so, da sem ravnatelj, belih mehkih rok in cenili so jih.

Tako se sodi pri nas o delu, dasi smo narod, kateri šteje 90 % ročnih delavcev! In dokler ne bo v tem pogledu drugače, se tudi položaj takozvanega razumniškega proletarijata ne bo zboljšal.

hom. Direktnih stvarnih pojasnil nimamo nobenih in to nam vliva v naše duše strah, da stojimo pred usodepolnimi razočaranji. Strah nas mora biti pred bodočnostjo, ko čitamo o povišanju davkov. Naravna posledica temu mora biti, da bodo cene zopet poskočile v mamljive višave. Ali bomo mi to zmogli? Na to vprašanje nam lahko odgovore vsi leseni, kameniti in drugi kipi, da ne in ne, le naši mogočnejši bodo trdili po svoje naprej, da tako hudo tudi ni in da smo le nergači iz navade. Za vso bedo železničarske mase so odgovorni edino le njeni neposredni predpostavljani, recimo od gospodov postajnih načelnikov navzgor; to je tisti del sveta, kjer razne nagrade in zarade blagodejno zabranjujejo žepno sušo, rodijo brezsrčnost in zabranjujejo vsak socialen čut. Saj gospodje tako radi hodijo na komisije, konference in enquete, ali ne bi kazalo, da se obdrži enkrat tudi ena konferenca vseh železniških ravnateljev in njih posvetovalcev, koder bi se govorilo le o neznosnem stanju živega železniškega materiala ter se slepemu ministrstvu sabračaja povedalo čisto resnico. To bi bilo nekaj res državotvornega, ne pa da se prizadevanjem železničarstva — to je železničarske mase — za zboljšanje njega gmotnega položaja mečejo vse mogoče polene pod noge. Taki navidezni državotvorci, ki pehajo tisoče človeških bitij v pogin, zaslužijo mesto ordenov — vešala.

V vednost. Poduradniki imajo pravico do rodbinskih doklad ne glede na višino davka, ki ga plačujejo. Tako je odločila generalna direkcija državnega računovodstva.

Obratno ravnateljstvo južne železnice v Ljubljani razglašja: »Upravni svet južne železnice je v svoji seji dne 3. maja t. l. pohvalno priznal vzorno službovanje pri obratnih ravnateljstvih, katero je povzročilo radi veselja in požrtvovalnosti, s katerim izvršuje osobje službo, splošno zboljšanje prometnih razmer. Na predlog gospoda predsednika generalnega ravnateljstva je upravni svet sklenil izreči celokupnemu osobju za njegov delež na teh uspehih svoje pohvalno priznanje. — Vsebinske odredbe naj se dokazno sporoči vsemu osobju. Ljubljana, dne 12. junija 1923. Obratni ravnatelj Bračič s. r. — Da so red in finančni uspehi posledica brezprimerne požrtvovalnosti in samozatajevanja osobja, to ve že vsak najnižji delavec. Ako gospod predsednik General-

nega ravnateljstva in Upravni svet ne vesta, česar nam je treba, bi si pač še to papirnato pohvalo prav lahko prihranila. Za nas, ki smo lačni, raztrgani, bosí in obupani pomeni to navadno zasmehovanje, da ne rečemo kaj več. Ni dvoma, da bo kanilo tudi nekaj zlatih kapljic, toda ne po nas, ki smo zaslužili, temveč v mavhe onih, ki nas tlačijo in s tem »veliko pripomorejo« k vspehom. Taka je danes kapitalistična družba. Ako se valja sama v izobilju in razkošju, pa meni, da je za proletarca zadosti, če ga s kako pohvalo malo poboža. O, ko bi hinarščina gorela in bi jo minister financ potempljal s trošarino, to bi bili lepi dohodki za državno blagajno. Morda pa le še pride kaj takega, kajti izumljivih kapacitet nam ne manjka.

Nezupnico je izrekel pokrajinski centralni odbor na svoji seji dne 18. 6. 1923 centralnemu akcijskemu odboru v Beogradu. V četrtek dne 28. junija 1923 ob pol 10. uri se vrši v Zidanem mostu konferenca vseh akcijskih podoborov, da sklene nadaljne korake.

Doma in po svetu.

Po bolj živahnem zanimanju za zunanje politične dogodke v predzadnjem tednu, se je v preteklem tednu to zanimanje zopet obrnilo na **notranjo politiko**. V ospredju stoji vprašanje razmerja dveh plemen v državi. Radikali kažejo, kakor da bi se čutili zelo varne pri vladi. Zato so izdali prepoved zborovanja, ki ga je sklical Radić za nedeljo v Zagreb. Na zborovanju velikih kmečkih mas je imel Radić odgovoriti na znamenit Pašičev govor v parlamentu. Poročalo pa se je, da pridejo kmetje na ta shod s svojimi zastavami, ki so nek simbol hrvatske seljačke republike. Listi so pa tudi poročali, da poziva Orjuna svoje člane, naj se zborovanja v čim večjem številu udeležijo. To poročilce je bilo čisto nedolžno na prvi pogled. Tu pa pride poročilo, da vlada zborovanje prepoveduje, ker je zaradi tistih kmetjskih zastav ogrožen mir in red in ker so republikanske zastave prepovedane. Po našem mnenju je javen red in mir veliko bolj ogrožen po tistih revolverjih in granatah, ki jih Orjunci nosijo seboj na sprehod kakor pa po republikanskih zastavah, ki niso doslej še nikogar ubile. Zato bi smatrali za pravo nalogo vlade, da preišče vsakega Orjuna, saj ima znak in se ga lahko spozna, in mu odvzame orožje, ker se otrokom ne daje orožje. Toda naša vlada ima menda tudi že v Orjuni svoje priganjače, ker smo zadnje dni čitali razburjene članke v demokratskih in radikalskih listih, ki se sedaj prerekajo glede tega, komu naj služi Orjuna. Idealno navdušena orjunska mladina bode pač šla tja, kjer je moč in pomagala tistemu, ki ima pare. Nazadnje menda tudi našemu Žerjavu ne bo preostalo drugega kakor jadrati tja, kjer ima sedaj že itak večino svojih pristašev, saj razlike v tej družbi ni, glavno je pač moč in pare.

V parlamentu so sprejeli v zakonodajnem odseku uradniški zakon. Kaže pa se, da hoče radikalna stranka pač dati zakon na papirju, kakor jih imamo že več, v resnici pa naj ostane vse pri starem in pravica velja le za radikalca med uradništvom, jutri pa za demokrata. Radikalni kmetjski poslanci se tudi upirajo vsakemu zvišanju plač. Finančni minister je s svojim predlogom za dvanajstine združil povišanje davkov, ki bode zlasti zadelo kmeta, potem pa tudi tiste, ki žive od njega, to smo pa vsi, ker jemo to, kar kmet pridelja. Proti tem davkom se upira tudi SLS, ki pravi naj plačajo davke tisti veliki bogatini in tisti špekulanti, ki danes zaslužijo po 1000 krat toliko kakor pred vojno, si zidajo palače, vozijo za zabavo v avtomobilih pijančujejo in zapravljajo, kakor se ni pri nas še nikdar zapravljalo. Pri takih davkih bi bil pa menda zelo prizadet tudi naš finančni minister, o katerega dragih zabavah vedo mnogo povedati belgrajski listi.

Naš notranji položaj je vse kaj drugega, kakor prijazen. Pa tudi nazunaj so težave baje vedno večje kakor manjše. V razmerju do Bolgarije smo doživeli presenečenje. Kakor v kaki opereti se nam zdi. Včeraj smo slišali o moritvah, o bojih. Pisali smo o intervencijah o izganjanju kralja Borisa, danes nam pa pišejo o ženitvah, kjer bomo lahko igrali vloge starešin ali pa drugov.

Iz Sofije so prišla poročila, da se namreč kralj Boris ženi na romunskem dvoru. Naši politiki so to novico proglasili za izmišljeno, pa jim nikdo noče prav verjeti. Morebiti si je res hotela sofijska nova vlada svoj položaj malo zboljšati. Po prvem uspehu, po uboju Stamboliškega, bode gotovo sledila majhna reakcija, razdori med strankami, ki so strmoglavile Stamboliškega in tu bi bilo dobro, pozornost obrniti na tako zanimivo reč, kakor je ženitev. Tudi o naših pogajanjih z Italijo glede Reke smo že čitali poročila, da se je dosegel sporazum, obenem nam pa listi kar ne morejo dovolj napisati, kako sovražna nam je Italija in kako dela zoper nas na Madžarskem, Bolgarskem v Avstriji in sploh povsod.

Prometna zveza.

Ali imamo kaj za pričakovati? To vprašanje gre danes od ust do ust. Spremlja te kakor tvoja lastna senca. Odgovora ne ve nihče. In če kdo kaj zine, kdo mu pa verjame? Nihče! Izgubljeno je vse upanje do vsega, ker vse, od spodaj do zgoraj in od zgoraj do spodaj vse le laže. Bodisi osebnost, odbor, korporacija, klub ali vlada, vse je gnilo in misli le na sebe, za okolico se pa zmeni le toliko, kolikor je za nasičnost sebičnosti potrebno. Kaj vse sta nam obetala vlada in parlament? In kaj sta nam dala? Obljubljala zlata nebesa a dala pa nič, nič in nič! Volitve so se izvršile, mandati so vsi potrjeni in sedaj ni treba družega, kakor sem pa tja kako besedico spregovoriti in dijete pobrati. Vlada se je konstituirala, ministri so vsi ene in iste stranke, ki imajo večino za seboj ter so neomejeni gospodarji nad deželo. Lahko sklepajo zakone po svoji ne baš ljudomilni volji o preosnovi vojske, o povišanju davkov itd. Nihče se jim ne upa postaviti se resno v bran. Kako dolgo še? Cemo videti, ako pa prej pokrepamo, tem bolje. Saj za živeti že itak ni več. Ali ni žalostno, če opravlja uradnik VII. činovnega razreda čez dan svojo odgovorno službo pri kruhu in vodi, zvečer pa gre pred samostansko porto prosit večerje. To ni izmišljeno, to je žalostno resnično. Po dnevnikih čitamo oglase, koder prosijo javni nametščenci za denarne podpore ali pa da bi sprejel kdo kakega njihovega otroka v oskrbo. In k javnim nametščencem spadamo tudi mi delovni železničarji. Pravimo »delovni«, ker železničarjev ste dve vrsti: taki, ki malo delajo in si gradijo razkošne vile ali pa vsaj kupujejo hiše in taki, ki garajo in za plačilo stradajo. V prvo vrsto spadajo le odbrane glave, v drugo vrsto pa spada masa. Prvi kažejo na druge, da so ti sami požeruhi in zapravljivci, češ, zakaj imamo pa mi dosti. To jim kar noče v glavo, da tam, kjer je dosti ali pa še malo več, je dosti; a tam, kjer pa sploh nič ni, ne more biti zadosti. Gospoda dela račun brez krčmarja; ceha bo draga, naj bo pripravljena.

Od vseh strani nam prihajajo prošnje za pojasnila, ali bomo dobili kaj priboljška ali ne. Na vse to vemo le toliko povedati, kolikor nam razodeva dnevno časopisje in to so skozi in skozi poročila, ki nas navdajajo s stra-

Na Madžarskem podpihuje tamošnje fašiste, ki se imenujejo društvo probujajočih se Madžarov, pri katerih so našli zadnje dni baje cele zaloge orožja in municije. Zato mislimo, da še ta sporazum z Italijo pač še ni tako blizu.

Po svetu se ozirajoč vidimo, da se Turki precej dobro notranje urejajo. Imajo tam volitve, ki prinašajo po dosedanjih poročilih zmago pristašem Kemal-paše, to je fisti mož, kateremu se imajo Turki pred vsem zahvaliti za svoje velike uspehe na bojiščih pa tudi v diplomaciji.

V Rusiji so notranje homatije v boljševiških vrstah sedaj, ko Lenin več ne vpliva vsled svoje bolezn, na dnevnem redu. Gre za to, katera struja bo v bodočnosti vodila. Čitam pa tudi, kako se gibljejo ruski begunci in pripravljajo na novo poduzetje. Znani Miljuka potuje okoli (bil je te dni v Pragi), imenujejo ime novega ruskega cesarja, tudi starega velikega kneza Nikolaja Nikolajeviča, ki nam je znan iz svetovne vojne, hočejo zopet privleči na dan. Velika škoda za nas, da ta močni bratski narod ne pride do prave veljave, ker se tako smerno sovražijo njega stranke in se hočejo medsebojno uničiti.

Ruhrsko vprašanje je še vedno glavno, ki zanima Nemčijo in veliko antanto, ako še moramo o tej zvezi govoriti. Zadnji nemški predlogi glede reparacij in stališče Anglije ter Italije so vendar vplivali na Francijo in Belgijo, da sta nekoliko milejše stališče zavzeli napram novim predlogom. Pri vsem tem silno propada Nemčija, kjer je marka prišla kar ob svojo vrednost in je že daleč za avstrijsko krono.

Amerika izjavlja, da še vedno ne mara za zvezo narodov, pač pa se hoče udeležiti razprav o ustanovitvi mednarodnega razsodišča. Morebiti bomo vendar enkrat kaj doživeli, kar bo pomenilo, če ne že konec krvavih bojov, pa vsaj njih omejitve.

Strokovna zveza državnih cestarjev.

Tajništvo je razposlalo zaupnikom gradbenih sekcij pravila, poslovnik in potrebne tiskovine za ustanovitev skupin.

Zaupniki naj točno in hitro izvrše navodila, in osnujejo skupine ali plačilnice, katere bodo po možnosti prejemale potem tudi prepise raznih važnih vlog centrale, tako, da bo vedno članstvo o delu informirano. V Pravici bomo poročali redno o strokovnih zadevah državnih cestarjev.

× × ×

Za državne cestarje je vložil posl. Gostinčar sledečo vprašalno vlogo na ministra za javna dela (gradjevine):

Ceste so poleg železniških prog žile prometa in gospodarskega življenja.

Vsled tega pa morajo oni, ki vzdržujejo ceste, to je ki delajo na cestah, iste popravljajo in se v vsakem vremenu stavijo v službo javnega blagostanja, imeti take življenjske razmere, da morejo tudi z družinami primerno dobro živeti.

Državni cestarji pa žalibog pri vsem njihovem trudu, poštenju in delavnosti takega življenja nimajo, ter morajo v siromašini, gladni in dostikrat razčepani in polni obupa, opravljati njih cestarsko dolžnost.

Da se temu stanju cestarjev odpornore, je potrebno, da se cestarjem zboljšajo njih dohodki.

Z ozirom na to, se Vas gospod minister dovoljujem vprašati:

Ali bi hoteli ukreniti sledeče?

1.) Da se izplača cestarjem zastanek na temeljni plači za mesece julij, avgust, september in oktober leta 1922, kakor je to predvideno v proračunu (budžetu) za leto 1922/23;

2.) da se uredijo službene (starostne) doklade na prytotno temeljno plačo 900 Din. tako kakor predvideva Uradni list od 4. aprila 1922 l. pod št. 82, za državne služabnike. Po tem bi se za vsako stopinjo zviševale te doklade za 80 Din;

3.) da se prevedejo cestarjem sedanje plače iz kronske na dinarsko izplačevanje, kakor imajo to od 1. maja 1921, vsi državni uslužbenci;

4.) da se rodbinske doklade zvišajo od 3 na 5 Din. dnevno.

Pravno varstvo.

Počitek, odnosno delo ob nedeljah in praznikih.

Zakon o zaščiti delavcev prepoveduje ob nedeljah vobče vsako delo pomožnega osebja v industrijskih, rudarskih prometnih in obrtnih podjetjih. Izjema je za kavarniške, gostilniške, hotelske, fotografske in pogrebne obrate, kjer je dovoljeno tudi ob nedeljah celodnevno delo ter dalje za pekarske, mesarske, brivske, cvetličarske, trafikantske in za obrate z življenjskimi potrebščinami, v katerih sme delati pomožno osebje ob nedeljah, toda samo dopoldne.

Ob cerkvenih praznikih, kar velja tudi za državne praznike (Vidov dan 28. junija, narodno ujediničenje 1. decembra in kraljev rojstni dan 17. decembra) dovoljuje zakon načelno redno delo v vseh podjetjih. Prepušča pa svobodnemu sporazumu delodajalcev in delavcev, da določijo, kdaj naj se dela in kdaj ne, kakor tudi, koliko časa naj ob teh dneh traja prekinjenje dela. Če hoče podjetnik praznovati, počiva obrat in če hočejo praznovati delavci, jih podjetnik ne sme siliti na delo ne direktno ne indirektno, ker je delo ob praznikih pogojno, zavisno od sporazuma med delavcem in podjetnikom.

Strokovna zveza služkinj.

Celje. Dne 1. julija t. l. t. j. v nedeljo, se vrši v vrtni dvorani Belega vola v Celju redni občni zbor skupine služkinj v Celju. Na zadnji seji odbora se je sklenilo, da se vršijo za naprej redni mesečni sestanki na katerih se bo poleg obravnavanja strokovnih in načelnih vprašanj, predavalo tudi o gospodinjstvu, zdravstvu in sploh o stvareh, v katerih je velike važnosti za služkinjo ali kuharico, da je dobro poučena. Organizirane služkinje se morajo že po izobrazbi razločevati od neorganiziranih. Za to hočemo skrbeti.

Brez naslova.

Žene in dekleta! Pod tem naslovom prinaša sodrug »Naprej« v svoji števil. 136. članek, v katerem vabi žene in dekleta k telovadbi, pravi; proletarske organizacije Vam bodo nudile pomoč. V prvi vrsti telovadba, nobena naj se ne izgovarja, da je prestara.

Nismo sovražniki telovadbe, nasprotno, še pozdravljamo jo iz zdravstvenih ozirov, da nam pa mora telovadba na socialnem polju kaj koristiti, še ni dokazano.

Zato se čudimo sodrugu »Naprej«, kaj ga je napotilo do tega, da želi pred smrtjo rahljati svoje stare kosti.

Čudno, da sodrug »Naprej«, kar naenkrat vidi rešitev socialnega vprašanja v telovadbi. Še bolj čudno pa za one, ki ne poznajo preteklosti sodruga »Napreja«.

Tisti, kateri ima preteklost sodruga »Napreja« dobro v spominu in ki zasledujejo njegove vaje, pa naj si bodo politične, strokovne, jahalne ali skakalne, se ne bo čudil, ker dobro ve, da kadar pritiska sila, se je treba poslužiti vseh sredstev.

Ker se je pa sodrug »Naprej« polotil že vsakovrstnih vaj in ker se mu ni nobena posrečila, je seveda nazadnje primoran lotiti se starih žena, da se še nekoliko ponorčuje s tisto belo ženo, ki se mu približuje.

Toraj žene in dekleta stare in mlade, katera si želi telovadbe in katera ni lena, naj se požuri v upravništvo »Napreja« v Celje. Ker se je sodrug »Naprej« naučil v Ljubljani dobro skakati, je kar naenkrat poskočil v Celje. Ker pa veste, da ako ima človek polen želodec ni takoj sposoben za telesne vaje, zato je sodrug »Naprej« ukrenil vse potrebno. Tozadevne informacije boste dobili v upravništvu »Napreja« v Celju.

Politika je boj — organizacija je moč!

toliko bolj, ker se niti najboljši njegovi prijatelji niso strinjali z Galilejevo razlago kometov. Vsled prigovarjanja svojih somišljenikov je izdal meseca oktobra l. 1623 svoje novo delo »Saggiatore« (Preiskovalec) katero je posvetil ravnokar izvoljenemu papežu Urbanu VIII, bivšemu kardinalu Barberini-ju. V tem spisu piše med drugim, da smatra Kopernikovo hipotezo, kljub temu da se ujema z daljnoglednimi raziskavanji za zmotno, ker je pa od cerkve zavržena je pač treba iskati drugo. Njegovi nasprotniki so se sicer trudili, to v krasni italijanski in lepi polemiki pisano knjigo spraviti med prepovedane, toda brezušpešno. Papež sam si jo je dal brati med obedom.

Poln poguma se je napotil l. 1624 Galilei sam v Rim upajoč, da se mu morda posreči doseči preklic dekreta z dne 16. marca 1616, s katerim so bile prepovedane knjige Kopernika in dr. Toda kljub svoji znani naklonjenosti do Galileja papež tega ni storil. Izjavil je sicer, da ta nauk (namreč Kopernikov) ni bil nikdar obsojen kot krivoverski, a obenem pripomnil, da je isti zelo predrzen, in da se nikdar ne bo posrečilo dokazati njegove resničnosti. Kljub temu pa se je Galilei zelo osrčen vrnil v Florenco, ter ondi nadaljeval svoje študije. L. 1626 mu je jezuit P. Grassi odgovoril na njegov spis: Saggiatore z razpravo: De ratiune ponderum librae et simbellae, ki je bila pa v Rimu zelo hladno sprejeta. Osrčen po teh uspehih se je odločil Galilei za izdajo svojega usodepolnega spisa: Dialogo, t. j. pogovor med Segredom, Salvatijem in Simplicijem, kjer se

Dopisi.

Zagorje ob Savi. Najbrž, da ga ni pri nas delavca, katerega bi ne veselilo, če gleda v vrstah proletarijata, brez razlike politične orientacije, voljo za izobrazbo in napredek. To je kot pravimo, zanimiv in razveseljiv pojav v gibanju našega življenja. Seveda; razumljivo, mora taka organizacija delovati v mejah dostojnosti. Vsak nezdrav pojav se mora nujno izločiti! Pri nas deluje že čez leto dni izobraževalno društvo »Vesna«. To društvo se rekrutira iz delavcev premogarjev (komunistov). Nalog društva je, gojiti telovadbo, dramatiko in odtegovati svoje člane vplivu — Rima. V nedeljo 17. t. m. je praznovalo imenovano izobraževalno društvo z velikim pompom razvite prapora. Vse je bilo prav lepo; vsaj mnogim se je zdelo. Nastopila je vrsta govornikov, ki so dajali duška veselju nad krasno uspehim slavljem. Seveda ni šlo drugače, da so se spomnili tudi klerikalcev. Ves v ognju je neki g. govornik, ki je gotovo član izobraževalnega društva, kar je pokazala dostojnost njegovega govora pripovedoval o »klerikalni bandi«. Dostojnost! Pridite nas poslušat! Nadalje je ta g. uganil, da brez proletarijata ni Zagorja. Res! Menimo, da je ni na svetu vasice, kjer bi paševali sami buržuji. To bi lahko vedeli! Sicer naj se pa ti gospodje le potolažijo. Preje bo obledele barva vaše nove rudeče zastave, predno Vi z Vašim demagoštvom strete »klerikalno bando«. Tako bratci, izobrazba je hvaležno delo, ki se vedno obrestuje! Samo prava naj bo. Po cestah kričati in izzivati druga izobraževalna društva, to pa ne gre. To ni izobrazba. Ali je moč temelj izobrazbe? Ne! Pamet. Razsodnost! Krepite torej drugo smer in povsod vas bodo cenili! Živijo torej!

Celje. V celjski okolici razsaja že več tednov škrlatica, katera se je razširila že tudi na mesto in so vsled tega zaprte vse šole, prepovedane razne prireditve, shodi, ter vsa druga večja združevanja ljudi v mestu in okolici. Zdravniki so neumorno na delu, da se bolezen popolnoma zatve, kar se jim je v nekaterih krajih že deloma psrečilo.

Upokojenci državne cinkarne v Celju, sedaj »Cinkarna v Celju d. d.«, žive v nepopisnem siromaštvu s svojo sramotno pokojnino do 600 kron mesečno, s katero si ne morejo niti najpotrebnejših živil nabaviti, kaj šele obleko. Nekaterih, ki morajo še svoje družine preživljati, se loteva obup. To so tisti nesrečni reveži, kateri so svojo moč in življenje žrtvovali za malo plačilo državi in podjetju, ki pa nima danes, oziroma noče dati, kruha za onemogle na stare dni. — Te dni se vrši v tajništvu Jug. strok. zveze popis vseh prizadetih, za katere se bo zahtevalo od ministrstva za soc. politiko izredna podpora, dokler se istih primerno ne preskrbi, za kar se pošljejo na merodajna mesta zahteve in predlogi.

Na goro Oljko v Sav. dolini, napravi v nedeljo dne 8. julija izlet pevskega odseka izobraž. društva v Celju, na katerega je poleg drugih vabljen članstvo celjskega okrožja J. S. Z.

Rimske toplice. Da stanje delavcev tukaj ni rožnato, je samo ob sebi umevno. Razno šikaniranje smo doslej volno prenašali. Kar si pa tukaj dovoljuje zadnji čas neki gospod (imena ne imenujemo) je pa že od sile. Tako na primer je ta gospod dne 16. 6. 1923 prišel v tovarno po štiri delavce rekoč, da morajo iti izkladati 1 vagon lesa čeravno je dež šel celi dan. Na opazko nekoga delavca, da gre raje domov kakor v takem vremenu delati na prosto, je omenjeni gospod obljubil 5 % več od navadne plače. Zgovorjeno, storjeno. Pride dan plačila, je pa ta dični gospod besedo požrl rekoč, da nima pravice plačati na lastno roko omenjenih 5 %. Na odločno zahtevo delavcev, da mora plačati, se je pa ta gospod čisto po balkansko odrezal, da sploh ni nič obljubil. Vas gospod pa prosimo, da nas ne hodite več nadlegovat z raznimi deli, ker se odslej lahko kar pod nosom obrišete. Mi imamo ukaz poslušati g. delovodja in g. predelavca. Vi gospod pa bodite kar lepo pri stroju pri katerem morate biti, vse drugo Vas pa nič ne briga. Vaša laž Vam pa ne bo nič koristila, mi si bomo že znali poiskati zadoščenje. Res resničen je pogovor ki prvi otroci in norci ne govorijo resnico, kaj pa pravite Vi na to, gospod strojnik? Več delavcev.

Dr. P. A. T.:

Socializem in vera.

Galileo Galilei.

(Dalje.)

Druga Galilejeva obsodba l. 1633.

Samoposebi razumljivo Galilei ni radi tega procesa prekinil svojega znanstvenega raziskovanja. Vabili so ga k temu prijatelji in neprijatelji. Vendar je pa postal zelo previden. L. 1618 je poslal v rokopisu nadvojvodi Leopoldu avstrijskemu že v Rimu izdelano razpravo o plimi in oseki, ki ju je smatral kot dokaz dvojnega zemeljskega vrtenja (okoli svoje osi in okoli solnca). Vendar je previdno priložil zraven pismo, v katerem izjavlja svojo popolno pokorščino do cerkve in pa željo naj se spis smatra le kot nekaka poezija ali sanje. Pravi povod njegovega zopetnega javnega nastopa so pa dali trije kometi, ki so se pokazali na nebu l. 1618. Rimski matematik P. Horacij Grassi jih je v svojem predavanju v rimskem kolegiju označil kot nebesna telesa. Galilei pa je videl v njih samo zemeljska izhlapevanja. V tem smislu je eden njegovih prijateljev Marij Guiducci izdal razpravo proti Grassi-ju, pri kateri je sodeloval tudi Galilei. Grassi seve ni molčal, ampak je izdal kmalu nato proti Galileiju spis: Libra astronomica (Astronomska tehtnica). Spis je res nekoliko oseben, toda bil je povsem opravičen vsled nastopa Galilejevega in sicer

tekem štirih dni obravnavajo vsi razlogi za in proti Kopernikovem svetovnemu sistemu. Zmagata pa seve prijatelja Galilejeva (Florentinec Filip Salviati in Benečan Francišek Segredo, tedaj že oba umrla) nad predstaviteljem ptolomejskega (aristotehičnega) sistema Simplicijem, ki v resnici zelo nespretno zagovarja svoje stališče. Ta knjiga, na kateri je Galilei delal 7 do 8 let in ki mu je povzročila drugo obsodbo je naletela že pred izdajo na veliko nasprotstvo. Sprva jo je hotel Galilei izdati v Rimu. Toda P. Riccardi, ki je bil takrat blagohotno ocenil njegov spis »Saggiatore« in omogočil njegovo izdajo, je takoj zapazil, da avtor mesto da bi v smislu dekreta iz l. 1616 govoril o kopernikovi teoriji kakor o hipotezi govori o njej v izrazih, ki skušajo isto znanstveno dokazati. Zato mu je dal dovoljenje natasa samo pod gotovimi pogoji, na katere je Galilei seve pristal. Ko so se pa glasila poročila iz Rima, kjer je Urban VIII. nastopil proti astrologu Monaldiju, s katerim je bil občeval tudi Galilei, vedno neugodnejše, zato je zaprosil za dovoljenje natasa Florenškega inkvizitorja. Po dolgih pogajanjih je konečno P. Riccardi dal polno moč Florentinskemu inkvizitorju, s pristavkom, da se mora uvod in epilog predložiti v Rim. Predno je prišel zakasneli odgovor z uvodom iz Rima (došel je šele 19. julija 1631) je bil Galilei svoje delo že dal v tisk. Zato se uvod ni mogel več tiskati na prvi strani, ampak na posebnem listu in izbrane so bile zato tudi večje črke. Dne 22. februarja 1632 je Dialogo izšel opremljen z obema dovoljenji rimskim in florentinskim, čeprav je rimski

Dev. Mar. v Polju. Dovolite gosp. urednik, tudi nam malo prostorčka v Vašem cenj. listu, saj je pišan tudi za nas bedne — vpokojence. Malokdaj se oglasimo, a sila nas je prignala. Mislim da govorim iz srca v imenu vseh vpokojencev in vpokojenk Vevške tovarne, ako pravim, da smo prisiljeni v javnosti spregovoriti par besedi.

Vseh vpokojencev nas je 55 po številu moških 13, žensk 42. Pokojnine dobivamo mesečno Din. 30.— razen petih, ki dobijo do 48 Din. mesečno. Izmed teh je 11, kateri so služili podjetju nepretrgoma od 40—52 let, 19 vpokojencev od 30—40 let, ostali od 21—30 let. Po starosti sledeče: dva od 42—48 let, dvaindvajset 50—70 let, osemindvajset od 70—91 letnih starčkov. Nekaj teh je že par let priklenjenih na postelji. Sedaj je vprašanje, kako naj žive ti najrevnejši med revnimi z borimi Din. 30 mesečno, ko je komaj za par litrov mleka. — Mnogi so popolnoma samo na to pokojnino navezani in žive v velikem pomanjkanju pri tej grozni draginji. Prosilo se je v zadnjem času že večkrat a zaman je šla deputacija k zastopniku Vevške družbe gosp. dr. Pavlinu, kateri je obljubil, da se bo nekaj zvišalo, obenem nas pa napolnil tudi na delavski podporni fond za pomoč. Obrnili smo se posamezno na občino, katera pa ima svojih občinskih ubožcev dovolj za podpirati. Po pravici nam vsak s prstom pokaže na tovarno čes; tam ste pustili vse svoje moči tam naj vas žive. Ali bodo gospodje pokazali tudi v dejanju, da smo res vso moč dali podjetju. Upamo za trdno ter se že naprej zahvaljujemo delavstvu (odboru za pod. fond) za naklonjenost, kakor tudi podjetju Vevške papirnice.

V imenu vpokojencev in vpokojenk **Sešek Marija.**

Trbovlje. Zopet žrtev stradanja. Rudar Valjevic vdovec z 2 otrokoma je že 2 meseca v bolniškem stanju, ker so pa bolniške podpore tako visoke, da si ni mogel privoščiti kos kruha, ter ne ugoditi prošnjam nedolžnih otrok. Vsled premišljevanja kaj bode ako ga bolezen ne pusti je siromak obupal, ter si je na levi roki pri zapustju žili prerezal, našli so ga nezvestnega v mlaki krvi v svoji sobi na postelji, na kar je prišel zdravnik, ki mu je dal prvo pomoč. Prijatelji delavci, naš čaka ista pot, ista usoda ako si sami ne pomagamo, pomoč je pa edina v močni kršč. strok. zvezi rudarjev v Trbovljah. Samo kršč. strok. organizacija nam ponuja orožje, ki bode odbijal napade kapitalistov.

× × ×

Zahvala. Podpisani se tem potom najpristnejše zahvaljujemo Jordan August-u Kukman Edvard-u ter njiju gospema za njih požrtvovalno dobrodušnost ob času birmovanja.

Maks, Slavko ter njiju oče in mati, Anton in Roz. Hribar.

Javni nameščenci.

Vse navzdol!

Vse navzdol! To nam priča spodaj natisnjen odgovor ministra pošte in telegrafa v zadevi zvišanja draginskih doklad uslužbencem poštnege čekovnega urada. Iz tega odgovora se vidi, da finančno ministrstvo, oziroma minister iz fiskalnih ozirrov ne dovoljuje najsiromajšjim državnim uslužbencem potrebnih kreditov.

Ali gospodje ne vedo, da ustvarjajo s tem situacijo v kateri mora vse navzdol?

Ministarstvo Pošta in Telegrafa kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Direkcija Poštanske Štedionice.

St. Br. 1329. Beograd, juna 1923.

Na Vaše vprašanje o predmetu povišanja draginskih doklad nižjim uradnikom i slugam poštnege čekovnega urada (zavoda) v Ljubljani, čast mi je izvestiti Vas kakor sledi:

Rešitvijo ministrskega sveta D. R. Štv. 142.060 od 9. oktobra 1922 leta povečani so draginski dodatki v krajih izven Srbije in Črne Gore:

1.) poduradnikom in telefonskim pripravnikom na vseh mestih oblastnih direktij Ljubljana, Zagreb, Split, Sarajevo in Novi Sad;

2.) Čuvajem telegrafsko-telefonskih črt (prog), pismonošam, raznašalcem telegramov, ki vrše služabniške

veljal le za Rim in je bil takorekoč izsiljen.

Komaj so v Rimu zvedeli za knjigo, se je dvignil proti Galileju cel vihar ogorčenja. Nevoljen je bil nanj P. Ricciardi, čigar dobrohotnost je bila tako zlorabljena, nevolje je bil nanj papež, ki je morda v argumentih Simplicija zastopnika geocentričnega sistema našel svoje lastne ugovore, ki jih je bil omenil nasproti Galileju. Najbolj obtežljivo je bilo pa za Galileja, da je povsem zamočal naročilo, dano mu 1. 1616, naj ne uči nadalje kopernikanskega sistema. Že prve dni avgusta istega leta je papež sestavil posebno komisijo, ki bi naj celo zadevo preiskala. Ta je kmalu končala svoje delo in dognala tri prestopke Galilejeve. 1.) Galilei je prelomil naročilo, naj ne uči heliocentrične teorije kot absolutno resnico; ampak le kot znanstveno domnevo. 2.) Plimo in oseko razlaga Galilei z gibanjem zemlje in mirnim stanjem solca, katero oboje pa ni resnično. 3.) Galilei je na prevaren način šel molče preko naročila sv. kongregacije, ki mu je bila naročila 1. 1616, naj opusti popolnoma svojo teorijo, ter naj je nikar ne brani ne z besedo ne s spisi. Ravno to je očital Galileju dne 5. septembra tudi papež Urban VIII. v svojem razgovoru z toskanskim poslanikom Niccolinijem, dobrim Galilejevim prijateljem.

(Dolge prilagoditve.)

in strokovne posle pri vseh označenih oblastnih direktijah.

Po tej rešitvi ministrskega sveta niso povišane draginske doklade onem neukaznem (provizornem) osebju, ki se nahaja v službi ministrstva pošte in telegrafa, oblastnih direktij pošte in telegrafa, poštne hranilnice in poštne čekovnih zavodov.

Osojbe navedenih oblasti in zavodov se je večkrat obrnilo s prošnjami in predstavkami ali na mene naravnost dalje na ministrstvo pošte in telegrafa in na poštno hranilnico v Belgradu, v katerih prosi in navaža opravičene razloge, na podlagi katerih prosi, da se jim povišajo draginske doklade v smislu navedene rešitve ministrskega sveta.

Uvidevši opravičenost njihovih v prošnji navedenih razlogov, obrnil sem se na gospoda ministra financ z aktom št. 21670 od 20. aprila t. l. kateri prepis prilagam, ter sem ga, dostaviš mu vse predstave označenega osebja zaprosil da izvoli udeležiti potrebno rešitev, da se vsemu neukaznemu osebju, ki se nahaja v službi označenih oblasti in zavodov, povečajo draginske doklade v smislu citirane rešitve ministrskega sveta.

Gospod minister financ ni mogel upoštevati moj predlog, temveč ga je odbil iz razlogov navedenih v njegovem pismu D. R. štv. 51795 od 2. maja t. l.

Mi v Ljubljani.

(Sporočil M. M—c.)

Dne 26. oktobra 1922 so v srebrni dvorani hotela »Union« proletarske skupine delavcev, nameščencev in polproletarcev po svojih pooblaščenih in sicer naše Delavske zveze, razredno zavednega proletariata in sekcije Ljubljana socialistične stranke Jugoslavije podpisale zapisnik, s katerim so storile za ljubljanske občinske volitve enoten blok pod imenom »Zveza delovnega ljudstva« v svrhu ustvaritve enotne fronte ljubljanskega delovnega ljudstva proti obstoječi reakciji in proti kapitalističnemu razredu ob priliki ljubljanskih občinskih volitev. Za slučaj blokove zmage se je sestavil minimalni komunalni program, kateremu je pritrdila tudi S. L. S. in naročila svojim volilcem, da morajo vsi voliti kandidate Zveze delovnega ljudstva. Pribiti moram, da se je sklenil pakt samo za ljubljansko komunono in sicer z namenom, da se porazi in pogazi v Ljubljani lažisvobodomiselna strahovlada, ljudstvo izsesajoče plutokracične buržuazije, ki je podlegla v volilni borbi, dasi ji je priskočila na pomoč narodno socialistična stranka, ki seveda kljub temu o sebi še vedno trdi, da je proletarsko in socialistično orientirana.

Po več mescev trajajočem obotavljanju bivšega pokrajinskega namestnika Hribarja, je mož končno, boječ se demonstracij, zaprisegel izvoljenega župana dr. Periča in ljubljanska Zveza delovnega ljudstva je prevzela ljubljansko komunalno upravo. O dosedanjem delovanju Zveze delovnega ljudstva sodim takole: Dasi se mi in naši zavezniki ločimo v verskem nazoru, nas združuje naša socialna načela: mi smo vzgojeni v duhu pokojnega milega nam dr. Kreka, kateri je bil v socialnih vprašanjih dosledno izvajajoč načeli krščanske pravčnosti in demokratizma, politika se mora voditi od spodaj gori in ne od zgoraj doli, nič manj načelno radikalen, kakor je intelektualni voditelj naše skrajne leve dr. Lemež: in načela so glavna reč, taktika se pa tudi v mali politiki ozirajoč se na nastali položaj lahko menja trenutno. Pokojni dr. Krek se je v javnosti udeleževal komaj 25 let, toda še zdaj, ko ga že ni več med nami, nas vodi njegov veliki duh, kateri je dal tolikokrat izraz pravcu: proletariati moré doseči, kar zahteva, le če ne glede na svojo politično pripadlost skupno nastopa vsaj za svoje gospodarske koristi. In pojem proletariata je danes širši, kakor je bil v časih pokojnega dr. Kreka: grozne posledice svetovne vojske so proletarizirale popolnoma malomeščansko buržuazijo, ki se tega še ne zaveda: v resnici sta že proletarizirana obrtnik in kmet: danes imamo pravzaprav le še dva sloja: bogatince (plutokrale) in reveže (proletarce).

Pribijem še tole: Organizatorično sedanja S. L. S. ni več nekdanja S. L. S., ker so njene stanovske organizacije, Delavska zveza, Kmečka zveza in Obrtna zveza, stanovske organizacije, za to je pa tudi SLS zelo moderna razredna stranka, kar je logična posledica dr. Krekovega že leta 1895 razglašenege prvega našega socialnega programa.

Opisani dejanski položaj omogočuje skupno delo navidezno nasprotujočih si grup tvorečih Zvezo delovnega ljudstva, ki gospodari v silno mali stanici človeške družbe Ljubljani v socialen blagor ljubljčanov, kateri so, dasi se tega niti ne zavedajo, malone že popolnoma proletarizirani.

Račun svojim volilcem so podali minuli teden mandatoriji Delavske zveze, kateri so na sestankih za šolski okraj (poročali so podžupan dr. Stanovnik, Moškerc in Pirc), šentpeterski in vodmatski okraj (poročali so podžupan dr. Stanovnik in občinski svetovalec Jeglič in Srebot), kolizejski okraj (poročala sta obč. svetovalec Kerč in Moškerc) in za dvorski okraj (poročali so podžupan dr. Stanovnik in občinski svetovalci Moškerc, Pirc in dr. Rožič). Na teh sestankih se je poročalo o delu Zveze delovnega ljudstva v ljubljanskem občinskem svetu. Na vseh sestankih so volilci odobrili regulacijo plač mestnim uslužbencem in zahtevali, da se mora v ljubljanski občinski upravi šparati seveda ne na škodo socialnim potrebam Ljubljane. Volilci so zahtevali, naj se že letos omogoči, da bodo ljubljanci preskrbljeni z električnim tokom, kar je, če se lotimo energično dela in ako ne bo vlada nagajala, že letos izpeljivo. Ker nočem podpirati komodnosti tistih, kateri niso prišli na sestanke, ne poročam vsega, kar se je poročalo; komodni

firbei in neinformirani moji prijatelji kritiki pridete itak lahko še na sestanke, ampak precej se zglasite v ljubljanskem tajništvu SLS, da boste izvedli, kdaj bodo. Klubu občinskih svetovalcev SLS in podžupanu dr. Stanovniku so volilci povsod izjavili zaupnico.

Govorilne ure kluba občinskih svetovalcev SLS v Ljubljani so vsak ponedeljek, torek in petek od 5—6. popoldne v tajništvu SLS., Katoliška tiskarna, II. nadstr.

Orjuno napada »Nova Pravda«, ki piše: »Orjuna« je organizacija J. D. S., v kateri zato ni mesta za nikogar drugega, kot za »jugoslovanske patrijote« okrog »Jutra« »Domovine« in »Tabora«... Demokraska »Orjuna« je samo za demokrate. Kljub pisavi svojega glasila bosta še tudi napreki, kakor dozda neeserska ljubljanska občinska svetovalec Tavčar in Rupanik delala skupno politiko za plutokratske koristi stranke, ki ji načeljuje glavni zagovornik in zaščitnik »Orjune« obč. svetovalec dr. Ravnihar.

V N. S. S. čistijo. Zadnje volitve so dokazale, da narodne socialiste kar trumoma zapuščajo delavci. Ker so v N. S. S. sprevideli, da je njihova stranka popolnoma nepotrebna, so iz njihovega »Bratstva« v Ljubljani izključili Pavla in Nandeta Cundra, Franca Dolničarja, Davida Remškarja in Rada Puntarja. Vzrok ni znan. Morebiti so zabavljali čez Orjuno.

Delavska zveza.

DELO NAŠIH POSLANCEV.

Poslanec **Gostinčar** je vložil na ministra kmetijstva in vode vprašalno vlogo zaradi konjereje v Sloveniji. Zahteva, da se ohrani v interesu naše konjereje žrebcarna na Selu pri Ljubljani.

Na ministra notranjih poslov je pa vložil vlogo za ureditev razmer policijskega osebja v Sloveniji.

Poslanec tov. Kremžar je govoril dne 19. junija 1923 v narodni skupščini govor, v katerem se je pečal z vsemi zadevami in zahtevami uradništva: dne 20. junija t. m. pa je tov. Kremžar govoril govor v katerem je šibal nezdrave razmere po dobrotelnih zavodih v Sloveniji. Ker smo dobili oba govora prepozno v roke, ju v tej številki ne moremo objaviti, ker bi sicer »Pravica« zamudila. Bodoča »Pravica« bo oba govora objavila na kar že zdaj opozarjamo naše bralce, **posebno pa javne nameščence.**

Shod D. Z. na Jesenicah dne 24. junija je bil prav dobro obiskan. Poročal je dr. Gosar o potrebi in važnosti organizacije Delavske zveze. Shod in razpoloženje zborovalcev sta nam zjamčili, da se bo na Jesenicah D. Z. popolnoma obvarila in da bo krepko napredovala.

× × ×

Tiskarski škrt je v »Pravici« štev. 25. napravil neljubo pomoto iz poročila iz Kamnika, ker je objavil namesto 100 članov, 1000. Smodnišnica zaposluje samo okoli 300 delavcev, je razumljivo, da ne more biti 1000 članov, dokler se smodnišnica ne poveča, kar pa mislimo, da ne bo še tako kmalu.

Čevlje kupujte z znamko »Peko« tovarn Peter Kozina & Ko., ker so ti priznani najboljši. Glavna zaloga Ljubljana Breg 20, na drobno Aleksandrova cesta 1.

Zadružništvo.

Konsumne zadruge in trgovci.

Razumljivo je, da gre stremljenje konsumnih zadrug za tem, da polagoma dobijo v svoje roke preskrbo širokih slojev z vsemi življenjskimi potrebščinami. Zato pa je tudi razumljivo, da proti temu stremljenju nastaja odpor onih, ki so dosedaj od te preskrbe živeli, lepo živeli in bogateli t. j. odpor trgovcev. In najhujši odpor je tam, kjer je ta konkurenca konsumnih zadrug najbolj vidna t. j. pri trgovcih na drobno.

Danes že najdemo mesta in industrijske kraje, kjer si pretežni del prebivalstva nabavlja svoje življenjske potrebščine v konsumnih zadrugah, t. n. pr. Breslava v Nemčiji, Bazelj v Švici. Ni pa ta borba trgovcev začela šele danes, ampak že s prvega početka so videli trgovci v konsumnih zadrugah nevarne konkurente. Tako n. pr. Gide v svoji knjigi »Konsumne zadruge« navaja lep primer, kako trgovci potvarjajo zadružno zgodovino. Trgovski dnevnik v Amijenu je n. pr. 1. junija 1897 napisal: »Ideja zadružništva se je rodila pod oblačnim nebom aristokratske Anglije. — Pred nekako 60 leti je skupina delavcev v Britaniji pod vodstvom nekoliko duhovnikov osnovala prvo zadrugo. — Močni britanski industrialci so videli v zadrugah zelo praktično sredstvo, da držijo svoje delavce pod bičem in so zato veliko storili za napredek teh zadrug.«

Od tedaj do danes se je konsumno zadružništvo še veliko bolj razvilo in zato je boj trgovcev proti konsumnemu zadružništvu postal še ljutejši. Tudi v naši državi in tudi v Sloveniji že dalj časa trgovci vodijo deloma skrit, deloma javen boj proti zadružništvu. V trgovskih glasilih, na sejah in zborovanjih trgovskih gremijev in trgovskih obrtniških zbornic in ob raznih drugih prilikah se obračajo proti zadružništvu. Celo tako daleč so šli, da so poslali posebno deputacijo k generalni direkciji neposrednih davkov v Beograd s pritožbo, češ, da jim zadruge delajo silno konkurenco in da je postopanje vlade pristransko, ako priznava zadrugam davčne in pristojbinske ugodnosti, oziar. oprostitve.

Razumemo, da se trgovci bojijo gibanja, ki je nastalo med kmeti in delavci in ki gre za tem, da se kmet in delavec kar najbolj mogoče otrese dobičarskega posredništva trgovca ter da se za nakup gospodarskih in gospodinskih potrebščin organizirata v zadrugah. To stremljenje delavca in kmeta za gospodarsko osamosvo-

jitev je postalo močno zlasti po vojni, ko smo mogli dovolj jasno videti, kako se v rokah trgovcev gromadi vedno večji dobiček, ki ne more biti od drugod, kakor iz žepa delavca in kmeta. Začela se je vsled tega vznemirjati zavest, da ni pametno, da se še naprej pustimo izkoriščati od trgovcev.

Zanimivo je, kar je Jeures, znameniti francoski socialista napisal v listu »L' Humanité« že leta 1910. o naziranju trgovcev v tem vprašanju: Mala trgovina je bila mnenja, da je kupna moč delavcev njena last. Ona je smatrala, da so delavci takorekoč napravili tatvino, ko jim je prišlo na misel, da svobodno razpolagajo s svojo kupno močjo v korist svojih zadrug. In zato je hotela kaznovati delavce s tem, da jih izroči v roke reakcije. — Ta francoski socialist, ki je bil ob izbruhu vojne umorjen, je gornje besede napisal ob priliki občinskih volitev v Parizu l. 1910, ko so socialisti doživeli relativen političen poraz ravno radi malih trgovcev, ki so se iz jeze na delavsko združništvo pridružili meščanskim strankam.

Jasno je, da mora združništvo, da morata zlasti delavec in kmet, organiziran v zadrugah, na ta boj trgovcev odgovoriti. Edino pravilno je zato ravnanje, da se proti združenim trgovcem išče pomoč v združitvi konsumentov, v konsumnih zadrugah. Vemo, da smo pri nas še daleč od tega, kar smo gori navajali, da bi namreč združništvo prevzelo v svoje roke pretežni del preskrbe gospodarskih in gospodinskih potrebščin. Pri nas združništvo tvori še le primeroma majhen procent v preskrbi ljudstva. Gotovo pa je, da že ta skromna organizacija konsumnega združništva pomeni udejstvovanje pravega načela, da se namreč mora ljudstvo ščititi pred združenimi trgovci, pred gremiji, pred organizacijo napadalnega značaja z organizacijo obrambnega značaja, z združništvom.

Čim bolj bo zavest, da se moremo proti organiziranim trgovcem boriti le z organizacijo konsumentov, pronikala v široke plasti ljudstva, čim bolj bodo vsled te zavesti konsumenti pristopali kot člani h konsumnim zadrugam, tem močnejši bo lahko odpor, ki ga bo postavila fronta konsumentov nasproti fronti trgovcev.

Ne odrekamo sicer trgovcem pravice do življenja in pravice do izvrševanja solidnega, poštenega trgovskega obrta. Vemo pa dobro in o tem smo se lahko prepričali med vojno, zlasti pa v času navijanja cen po vojni, da je trgovina vsled preugodnih vojnih razmer postala nesolidna, izkoriščevalska, da se je v velikem delu trgovina preobrazila v pravo verižništvo. Zato je združevanje v zadruge tembolj potrebno, zato je boj konsumentov proti izkoriščanju tem nujnejši zlasti, ako pomislimo, da se ta nesolidna verižniška trgovina z združenjem hoče ohraniti v svojem položaju, ki ga je neopravičeno zavzela med vojno.

Za kruh — proti izkoriščevalcem.

Kmalu bo minulo leto dni, ko so se rudarji Trboveljske premogokopne družbe nahajali v ostrem mezdinem gibanju. Pogodba, ki se je tedaj sklenila se je vlekla do danes. Zviševale so se plače po porastu cen, vsaj pravijo tako ali delavstvo je čutilo, da je vsakokrat opeharjeno radi nepopolnosti indeksa. Zato je stopilo tekoči mesec skupaj ter sestavilo spomenico, s katero zahteva, da se indeks izpopolni oziroma prilagodi potrebam delavstva. Stanje delavstva je pod ničlo, vsak, ki količkaj pozna delo in ima vpogled, bo moral temu pritrčiti.

V ponedeljek tekoči teden so se vršila pogajanja v grajščini v Trbovljah in sicer na temelju stare pogodbe namreč, da bi se določevale cene in ugotovila razlika. Ker je pa delavstvo vložilo spomenico, se ni hotelo razgovarjati na podlagi stare pogodbe in je zahtevalo pogajanja na temelju vložene spomenice. K temu se je izjavil zastopnik rudarskega glavarstva, da v to ni pooblaščen in zastopnik družbe je pa odklonil vsaka pogajanja z oziroma na vloženo spomenico, češ, družba ne pristane na pogajanja na podlagi vložene spomenice.

Na kategorično izjavo družbe odnosno nje zastopnika in na manjkajoče pooblastilo zastopnika rudarskega glavarstva je delavstvo po svojih zastopnikih pozvalo zastopnika rudarskega glavarstva, da se naj tekom tedna skličejo ponovna pogajanja na podlagi vložene spomenice. Tako se je ta razgovor začel ob 9.50 uri dopoldne in končal ob 10.20 uri.

Celotna slika pa je, družba odklanja vloženo spomenico in delavstvo vstraja in bo vstrajalo na svoji zahtevi.

Ako bi bila družba na slabih nogah, potem bi bilo razumljivo njeno obnašanje, tako pa, ko je poročalo vso časopisje, da je izplačala za preteklo leto 50 % dividende, se vidi, da hoče drugo leto najbrže 100 %.

Številke jasno govore, bje se boj in se bo bil za obstanek.

Tovariši! Tovarišice! Naše življenje je boj izkoriščanega proti izkoriščevalcu, zato smo se združili v svojo stanovsko organizacijo.

Bližajo se odločilni dnevi in v teh dneh morate pokazati, da ste enotni, močni in imate v sebi dovolj stanovske samozvesti, da se zavedate svojih potreb, da ste ljudje enakopravni drugim. Ko Vaše organizacije vodijo ljuto borbo, bodi Vaše delo vezbanje na duhu in materialna priprava, ker vedite, da kdor ni iz Vaših vrst, je proti Vam in morate vsled tega računati samo na lastno samozavest in zavednost.

Borba bo ljuta, zato morate s svojim zadržanjem pokazati, da stojite neomajeno za svojimi organizacijami.

Klic organizacije naj Vam bo svet, zapoved, zakon, pogon k boljši Vaši bodočnosti. Avgust Cvikelj.

Zgodovinske anekdote.

Nič ne manjka.

Znameniti dunajski komik Fritz Beckmann je zabaval prijatelje v privatnem krogu; seveda je bila v njegovih dovtipih skrita večkrat tudi pikra satira. Nekoč je bil več poletnih tednov v Karlovih varih; pomagalo mu ni nič, samo dosti denarja je zapravil. Ko je odhajal, ga je zdraviliški zdravnik prijazno vprašal, kako je kaj zadovoljen, in vedno veseli Beckmann mu je prav tako ljubezno odgovoril: »O, hvala lepa, gospod doktor, nič mi ne manjka, prav nič.«

»No, to je pa zelo razveselivo,« se namuzne zdravnik, »tako pohvalo kaj rad slišim.«

Beckmann je zamišljeno prikimal in je dobrodušno opomnil:

»Da, da, res je tako, kakor sem Vam rekel. Prišel sem sem s šumenjem po ušesih in to imam še danes; prinesel sem seboj želodčne bolečine in tudi te se še vedno redno javljajo; noge so me bolele in me danes tudi še. Vidite torej, od vseh bolezni in neprikl, ki sem jih prinesel seboj, mi nobena ne manjka, vse bom nesel spet nazaj na Dunaj.«

Komaj je končal, že je zdravnik izginil.

Primerjaj v 2. zvezku anekdoto: To je pa nekaj drugega.

O zakonu.

Prav dobro se je odrezal mlad zakonski mož, ko ga je nenadoma vstopivši ameriški humorist Marc Twain vprašal po hišnem gospodarju. Ravno sta se z ženo silovito prepirala, ko je Twain vstopil.

»Oprostite, rad bi govoril s hišnim gospodarjem.«

»Prosim, usedite se malo, ravnokar obravnavava, kdo je, ali jaz ali moja žena.«

***

O zakonu naj povemo še tele tri zanimive dogodbe, ki jih pa ne moremo spraviti v zvezo s kako znano zgodovinsko osebo.

Zet je tustu neprestano tožil, kakšna je njegova žena in koliko napak ima. Končno je rekel tast: »Prav imaš, moja hči je nestrpljiva; če bom slišal samo še enkrat najmanjšo pritožbo, jo bom izključil od dedščine.« Odslej naprej je imel stari gospod mir in njegova hči je bila najpridnejša žena na svetu.

Neki angleški zakonski kandidat se nikakor ni mogel odločiti, da bi povedal svoji izvoljenki, da bi jo rad poročil. Slednjič se je odločil za pismo in ji je pisal. Komaj je bil pa vrgel usodepolno sporočilo v pisemski nabiralnik, se je skesal in je začel z dežnikom drezati po nabiralniku; pa pisma ni mogel več dobiti ven. Na srečo mu je odpisala, da ga ne mara.

V neki majhni vaški cerkvi stopita ženin in nevesta pred oltarjem. Ženin je malo preveč pijan in duhovnik reče nevesti:

»Pridita zopet, ko bo trezen.« — Nevesta pa začne jokati, dvigne roke in prosi: »Ne, ne, če bo trezen, pa sploh ne bo hotel iti.«

KUPUJTE PRAVICO!

»Pravica se dobi v prodaj v sledečih ljubljanskih trafikah:

Šterkovič, Dunajska cesta. — Šoukal, Pred Škofijo. Sitar, Florjanska ulica. — Bič, Ambrožev trg. — Jeler, Krakovski nasip. — Posamezna številka stane 1 Dinar.

Inserirajte v »PRAVICO«

Ljudska posojilnica v Ljubljani

(v lastni hiši tik za frančiškansko cerkvijo)

obrestuje vloge brez odbitka po

5%

Stanje hranil. vlog nad 120.000.000 K

Stanje rez. zakladov nad 1.000.000 K

Gazela-milo

je najboljši domači izdelek.
Dobi se v vsaki trgovini.

KNJIGOVEZNICA, KARTONAŽA IN GALANTERIJA

MIROSLAV BIVIC

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 29

se priporoča slavnemu občinstvu ter p. n. tverkam

za cenj. naročila vseh v to stroko spadajočih del.

VELIKA ZALOGA ŠOLSKIH MAP, NOTEZOV IN BLOKOV.

Cene nizke! Postrežba točna! Delo solidno!

Ustanovljena leta 1911.

Hranilnica kmetijskih občin

Dunajska cesta št. 38 v hiši Zadružne zveze nasproti »Bavarskemu dvoru«.

Hranilnica kmečkih občin sprejema in obrestuje hranilne vloge po

5%.

Rentni in invalidni davek plačuje od 1. julija 1922 dalje hranilnica sama. — Vložne knjižice drugih denarnih zavodov sprejema gotov denar ter se obrestovanje ne prekine.

Hranilnica kmečkih občin v Ljubljani je pupilarno varen zavod, v katerega nalagajo kr. sodišča denar mladoletnih. Njeno poslovanje je pod nadzorstvom posebnega komisarja kot zastopnika pokrajinske uprave v Ljubljani. Posojila daje na zemljiščih občinam in korporacijam na amortizacijo.

Naročajte

»SOCIALNO MISEL«
mesečnik za vse panoge socialnega in kulturnega življenja.

Urejujejo:

dr. A. Gosar, Fr. Tersegav in dr. Engelbert Besednjak.

Naročnina za l. 1923 znaša: za Jugoslavijsko 40 D., za inozemstvo 50 D., posamezna številka stane 5 D.

Dobi se še tudi celoten l. letnik za ceno 30 D.

Naroča se pri upravi »Socialne Misli«, Ljubljana, Jugoslovanska tiskarna, kolportajni oddelek, Poljanski nasip 2.

Denar meče proč vsak član

I. delavskega konsumnega društva v Ljubljani,
kateri ne kupuje vseh svojih potrebščin pri zadrugi.

Namesto, da bi krepili svojo lastno organizacijo, nosijo denar mnogokrat v žepu svojih nasprotnikov.

Taki člani utrpe dvojno škodo: Prvič plačajo enako blago dražje, drugič zgube 3% blagovni popust.

Vsak naj si ogleda našo manufakturno zalogo in naj se sam prepriča, da je najbolje kupiti pri lastni zadrugi bodisi v Ljubljani ali njenih poslovalnicah na deželi.